

Impressie¹

Amsterdam, 02- 12-13

Je katholiek erfgoed willen delen

Eerste Adrianus-VI-lezing nodigt uit

Nieuw en oud kwamen afgelopen zaterdag samen in Utrecht. Een jonge stichting, de Stichting Katholiek Erfgoed, introduceerde zich pontificaal in het Paushuis te Utrecht met de eerste Adrianus-VI-lezing. Het onderwerp is echter van alle tijden: geloof en ondernemen.

Met de encycliek *Rerum Novarum* uit - let op, 1891 gaf paus Leo XIII een antwoord vanuit de kerk, over de nieuwe dingen die het industriële kapitalisme en zijn bijna even oude tegenstander het marxisme met zich mee brachten. Professor Gerard van Wissen, schetste als eerste spreker een historische ontwikkeling van de katholieke sociale leer.

Later, met de encycliek *Quadragesimo Anno* (1931), wordt de sociale leer uitgewerkt. In eerste instantie vanuit het natuurrecht. Na de Tweede Wereldoorlog worden democratie en mensenrechten meer dan voorheen onderdeel van de sociale leer. Het idee van de mens die is geschapen naar Gods beeld en gelijkenis en van daaruit de menselijke waardigheid treden meer op de voorgrond. Van Wissen komt tot vier vanzelfsprekende structuurbeginselen van deze sociale leer, die geen technische oplossingen zijn, doch in een voortdurende dialoog met de samenleving zich ontwikkelen. Het zijn: personalisme, solidariteit, subsidiariteit en *bonum commune*.

Menselijke waardigheid. Een mens is meer dan een productiefactor; het is een persoon. De waarden die je gedurende je leven leert, leer je van anderen. Je menselijke waardigheid kun je nooit verliezen; de menselijke waardigheid kan alleen geschonden worden. Bij solidariteit gaat het om een netwerk van op elkaar betrokken personen en organisaties.

Een echt katholiek beginsel is subsidiariteit. De verantwoordelijkheid dient zo laag mogelijk in een organisatie en samenleving gelegd te worden. De slokop die wij in Nederland kennen als de staat, tast de menselijke waardigheid aan. *Bonum commune* is het beginsel waarbij iedereen bijdraagt aan het algemeen welzijn. Zo is het terrein van de economie niet moreel neutraal; elke menselijke handeling is tegelijkertijd ook een ethische beslissing.

---

¹ Met dank aan Michael Nefkens

Ben Tax, directeur van Rijk Zwaan, realiseert zich dit en realiseert het ook. Als derde spreker laat hij 'zijn' bedrijf werkelijk op alle momenten en niveaus doordringen van de vier genoemde beginselen. Gevraagd hierom, is het lastig om ze concreet aan te wijzen, doch alom zijn ze tegenwoordig. Het beslissende mechanisme is dat het familiebedrijf in alles wil delen, zodat allen er beter van worden: concurrenten, consumenten, medewerkers, afnemers en mensen in ontwikkelingslanden.

Stichting Katholiek Erfgoed had geen beter bedrijf voor deze eerste Adrianus-VI-lezing kunnen kiezen. Rijk Zwaan handelt in zaden. De leus van ons bedrijf is: *sharing a healthy future*, zei Ben **Tax**, directeur van een groenteveredelingbedrijf. In Nederland vallen ongeveer 600 verkeersdoden per jaar. Dit is internationaal gezien relatief laag. Toch willen wij dat uiteraard graag nog verder terugdringen met aanvullende maatregelen. Maar wist u dat in ons land jaarlijks ongeveer 4.600 mensen vroegtijdig sterven omdat zij te weinig groente en fruit eten? Met ons bedrijf leveren we een belangrijke bijdrage aan de basis van de wereldvoedselvoorziening. Zonder veredeling kan de wereldvoedselvoorziening niet gewaarborgd worden. Voor zijn bedrijf is ondernemen niet het combineren van productiefactoren om winst te maximaliseren. Het is een gemeenschap van mensen, die er

gezamenlijk naar streven om een product te ontwikkelen dat een toegevoegde waarde heeft voor onze afnemers in de gehele voedselketen tot en met de consument. In de sociale leer van de Katholieke Kerk wordt nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de waardigheid van de persoon, de verantwoordelijkheid voor andere mensen en het milieu. Onze visie over maatschappelijk verantwoord ondernemen sluit daar goed bij aan. Het is goed dat de katholieke kerk dit soort universele waarden concretiseert. Het is uiteraard niet exclusief voor Christenen, maar relevant voor alle mensen, die op respectvolle wijze willen ondernemen.

Heel anders ligt dit voor de tweede spreker van de dag: Huub Willems. Kan Van Wissen *Geloof en ondernemen* wetenschappelijk bestuderen, Ben Tax het praktisch toepassen, voor Huub Willems zijn het twee gescheiden werelden. Hij is rechter. Willems, die zichzelf voorstelde als eenvoudig jurist, is in dienst van de staat. Bij de problemen van de dag die hij op zijn bord krijgt, heeft de rechter in beginsel de taak noch de ruimte om persoonlijke gedachten te ontvouwen; zijn beslissingen zijn in opdracht van de staat. Willems zit anoniem in toga achter de tafel. Een metafysische vraag als mag-ik-daar-wel zitten, kent geen relevantie.

De persoonlijke gedachten die Willems deelde met de zaal, dat recht enerzijds een intrinsiek stelsel is dat streeft naar rechtvaardigheid, en anderzijds functioneert om politieke wil tot uitdrukking te brengen, levert een spanningsveld op. De huidige ontwikkeling waarbij de politiek bijvoorbeeld minimumstraffen wil opleggen, schakelt de rol van de rechter die in rechtvaardigheid – naar redelijkheid en billijkheid – oordeelt, uit.

Willems heeft als ondernemingsrechter te maken met bedrijven die elkaar financieel willen domineren; de zogenaamde bedrijfsoorlogen. De tasjesoorlog tussen Louis Vuitton en Gucci als sprekend voorbeeld. Tegenover dit mechanisme van de [zelf]vernietiging plaatsen Van Wissen en Tax, als wetenschapper en als ondernemer, de waarde van de eigen verantwoordelijkheid en het delen. Volgens Willems moet een mens handelen naar kernwaarden die voortvloeien uit het natuurrecht en dan is er minder noodzaak tot overheidstoezicht.

Als je de toekomst met een ander wil delen, zelfs met je concurrent, gun jij jezelf en de ander door 'beziel' te ondernemen een gezonde toekomst. Het katholieke sociale denken is een erfgoed dat universeel beschikbaar wil zijn voor alle mensen van goede wil of, zoals paus Franciscus I het in zijn brief Evangelii Gaudium van 24 november 2013 formuleerde:

"Business is a vocation, and a noble vocation, provided that those engaged in it see themselves challenged by the greater meaning of life; this will enable them truly to serve the common good by striving to increase the goods of this world and to make them more accessible to all."

Professor Gerard van Wissen is emeritus hoogleraar Staatsrecht aan de Universiteit van Amsterdam. Hij promoveerde op het onderwerp "De christendemocratische visie op de rol van de staat in het sociaal-economisch leven". Hij is thans voorzitter van het in 2008 opgerichte Centrum voor de Sociale Leer van de Kerk.

Professor Huub Willems was van 1996 tot 2009 president van de Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam. Nu is hij plaatsvervangend raadsheer in de Ondernemingskamer en bijzonder hoogleraar Corporate Litigation aan de Rijksuniversiteit Groningen.

De heer Ben Tax is mede-eigenaar en mededirecteur van het internationale groentezadenbedrijf Rijk Zwaan. Het ondernemerschap bij Rijk Zwaan kenmerkt zich door zeer gemotiveerde medewerkers, teamgeest, hoogstaande zakelijke ethiek en transparantie binnen en buiten het bedrijf.